

ВИСНОВОК
відкритого засідання кафедри історії
Гуманітарного факультету
ЗВО “Український католицький університет”
про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертаційної роботи Папи Ірини Юріївни
«Система уявлень про Росію, Україну та Польщу
в данських тревелогах початку XVIII століття»
здобувачки наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 032 – історія і археологія

16 січня 2025

Дисертація Папи Ірини Юріївни на тему «Система уявлень про Росію, Україну та Польщу в данських тревелогах початку XVIII століття» ЗВО “Український католицький університет” подана на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 032 – історія і археологія. Тема дисертації затверджена на засіданні вченої ради ЗВО “Український католицький університет” (№ 5 від 17 вересня 2024 року)

1.Актуальність теми дослідження

Тревелоги є цінним джерелом для дослідження погляду “іношого” на чужі держави чи етнічні спільноти, їхнє повсякдення, звичаї, політичну, релігійну та матеріальну культури. Глибоке джерелознавче і філологічне (виявлення семіотичних міток, притаманних різним культурал (аналіз данської, французької, “кириличної” мови та латина, які присутні у джерелах)) дослідження текстів двох данців Юста Юля та Расмуса Еребо дає змогу побачити як іноземці з віддаленої країни маркують незвичне, унікальне чи стереотипне, яке бачать під час подорожі. Множинність сучасних методологічних підходів (історія подорожей, компаративістика, культурний переклад, соціальна імагологія) дозволяє по новому прочитати відомі в історіографії тексти, порівняти їх з данськими оригіналами, побачити непомічені до того контексти та дискурси. Перелічені аргументи зумовлюють актуальність теми дослідження.

2. Зв'язок теми дисертації з науковими напрямками університету та кафедри.

Дисертаційне дослідження виконано в рамках освітньо-наукової програми «Історія та археологія» кафедри історії ЗВО “Український католицький університет”, яка має декілька дослідницьких напрямів. Серед них є культурно-інтелектуальна історія, яка займається вивченням колективних уявлень та ментальної картографії. Тому дисертаційне дослідження Ірини Папи відповідає основним дослідницьким напрямам та освітньому фокусу програми кафедри історії.

3. Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів

Дисертація Ірини Папи є самостійним, оригінальним, міждисциплінарним дослідженням, яке слугуватиме зразком для такого типу робіт. До особистих заслуг дисертантки належить складний переклад з данської мови, контекстуалізація та оригінальна інтерпретація ранньомодерних данських тревелогів із використанням сучасних історичних підходів. Також у дисертації проведено аналіз та порівняння опублікованих джерел і їхніх перекладів з рукописними оригіналами, які зберігаються в архівах королівства Данія. Дана дисертація є комплексним дослідженням тематичної та контекстуальної історіографії не за традиційним національним (при збереженні його на підрядному рівні), а проблемним принципом. Це дослідження є авторським внеском у висвітлення історії українсько-данських контактів та наочним прикладом “вписування української історії” в історію ранньомодерної

Європи, а також відповідає науковому завданню кафедри історії Гуманітарного факультету ЗВО "Український католицький університет".

4. Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів та запропонованих автором рішень, висновків, рекомендацій.

Наукові узагальнення і висновки сформульовані на підставі опрацювання, систематизації та аналізу джерел та величезної кількості літератури (649 позицій літератури). Робота з архівними матеріалами потребувала використання складних палеографічних методів, аналіз джерел, написаних данською мовою, вимагала перекладацьких компетенцій та володіння данською мовою на високому рівні. Також ця дисертація засвідчує знання і застосування дисертанткою різних європейських мов для аналізу історіографії та додаткових джерел (польська, німецька, шведська, латина). Основні висновки та результати дослідження проілюстровано додатками із цитатним матеріалом у формі таблиць та карти.

5. Ступінь новизни основних результатів дисертаційної роботи порівняно з відомими дослідженнями аналогічного характеру

Дисертація Ірини Папи є першим міждисциплінарним історичним дослідженням в українській історіографії, яке залучає оригінальні данські джерела та міждисциплінарний підхід для їхнього аналізу. Авторка дисертації успішно вдалася до історичної компаративістики (аналіз цілої данської дипломатичної традиції подорожніх описів в слов'янські землі, а також притаманного мислення подорожан порівняння побаченого з власною країною) та елементів контент-аналізу у контексті соціокультурної історії подорожей. Здобувачкою було системно проаналізовано стан розробки теми, окреслено основні теми та проблеми в дослідженнях представників національних історіографій.

6. Перелік наукових праць, які відображають основні результати дисертації

1. Папа, І. Ю. «"Протестантська етика" данських дипломатів на початку XVIII ст. (за матеріалами дипломатичної місії Юста Юля, 1709–1711)». *Вісник Київс. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка* 135 (4) (2017): 37–41. DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2640.2017.135.4.09>.
2. Папа, І. «(Не)повсякденне життя данського дипломата під час місії (за матеріалами подорожнього щоденника Юста Юля, 1709–1711 рр.)». *Наук. записки НаУКМА. Істор. науки* 1 (2018): 3–11. DOI: <https://doi.org/10.18523/2617-3417.2018.3-10>.
3. Папа, І. «"En by i Rusland": уявлення данських мандрівників про терени ранньомодерної Росії (за матеріалами подорожнього щоденника Юста Юля 1709–1711 рр.)». *Місто: історія, культура, суспільство. Е-журнал урбаністичних студій* 6 (1) (2019): 83–95. <http://mics.org.ua/wp-content/uploads/2019/04/%D0%9F%D0%B0%D0%BF%D0%B0-1.pdf>.
4. Папа, І. «"Дипломатичний фронт" Великої Північної війни: місія Юста Юля (1709–1711 рр.)». *Вісник Київс. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка* 142 (2019): 31–37. DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2640.2019.142.8>.
5. Papa, I. «Vejen over Lemberg: A Dane's Impressions of Lemberg / Lviv in 1711: Just Juel and His Travels through the Polish — Lithuanian Commonwealth». *Studia Scandinavica* 25, no. 5 (2021): 63–73. <https://doi.org/10.26881/ss.2021.25.04>.
6. Папа, І. «Опис Львова 1711 року в данському травелозі: переклад і коментар» *Наук. записки НаУКМА. Істор. науки* 7 (2024): 132–139. DOI: 10.18523/2617-3417.2024.7.132-139

7. Апробація основних результатів дослідження на конференціях, симпозиумах, семінарах тощо.

Основні аспекти дослідження були апробовані на наукових конференціях: «Епоха Реформації: держава, суспільство, культура» (Київ, КНУ ім. Т. Шевченка, кафедра історії

мистецтва, 12–13 жовтня, 2017); «*Modern Capitals and Historical Peripheries Central Europe from the Perspective of Contested Modernities*» (Budapest, Hungarian Academy of Science, Institute of Philosophy and Research Centre for the Humanities, October 20–21, 2017); «Досліджуючи минуле: нова соціальна історія на перехресті методологічних віань» (Центр польських та європейських студій, кафедра історії НаУКМА та студентське наукове товариство «Potluck», 22–24 березня, 2018); «*Ver Kyiviens: Античне суспільство та його цивілізаційна спадщина*» (Київ, КНУ ім. Т. Шевченка, кафедра історії стародавнього світу та середніх віків, 17–18 травня, 2018); Конгрес Міжнародної асоціації гуманітаріїв (Львів, УКУ, 27–29 червня, 2018); «*Religious Contacts and Interactions in Poland-Lithuania in Early Modern Times*», який був організований Centrum für Religionswissenschaftliche Studien (CERES) Zentrale Wissenschaftliche Einrichtung der Ruhr-Universität Bochum (Бохум, Німеччина, 28 вересня, 2018); «*Global Cultural History. 12th Annual Conference of the International Society for Cultural History*» (Талліннський університет, Естонія, 26–29 червня, 2019); «*Eighteenth-Century Studies: Ukrainian And Global Perspectives*» First Conference of the Ukrainian Society for Eighteenth-Century Studies, Lviv, June 23–25, 2021); «*IASS 2021: Memory Culture In Scandinavian Studies*» (Вільнюський університет, Литва, 3–6 серпня, 2021); «*Between Local and the Global: Unpacking Environmental History of Ukraine*» (Centre for Advanced Study, Софія, Болгарія, 25-26 вересня 2024), «*Social Experiences, Religious Practices and Everyday Life in Pre-Modern Towns of East-Central Europe*» (Institute for Comparative Urban History (IStG) у Мюнстері, Німеччина, 20-21 листопада 2024)

8. Наукове значення виконаного дослідження із зазначенням можливих наукових галузей та розділів навчальних курсів, де можуть бути застосовані отримані результати. Дисертація Ірини Папи займає важливе місце в українській історіографії та гуманітаристиці загалом, оскільки заповнює лакуну у дослідженнях світової історії, особливо історії Скандинавії та дослідженні українсько-данських контактів. Введення в науковий обіг українського перекладу фрагментів данського джерела та коментарів щодо опису Львова данськими мандрівниками у 1711 році буде корисним для дослідників історії Львова та ранньомодерної історії України. Фрагменти з данських джерел та статті Ірини Папи використовувалися у 2024-2025 н.р. під час проведення курсу “Історичні джерела та методи роботи з ними” для студентів 3 курсу бакалаврської програми з історії програми ЗВО “Український католицький університет” у рамках тематики про ego-джерела та тревелогі. Ці джерела та публікації були використані для семінарського заняття з метою презентації методів дослідження тревелогів.

9. Практична цінність результатів дослідження

Ця робота має великий інтердисциплінарний потенціал, тому має багато перспектив для подальшого розвитку. Це може бути використання матеріалів дисертації для написання монографії, публікації перекладів данських тревелогів або науково-популярної книги про історію українсько-данських відносин.

Результати роботи можуть викликати зацікавлення не лише серед науковців, але й серед широкого загалу, особливо шанувальників скандинавської історії. Дисертаційні напрацювання можуть бути використані для створення спеціалізованих університетських курсів або для публічних лекторіїв про українсько-скандинавські контакти в історичній ретроспективі.

10. Оцінка структури дисертації, її мови та стилю викладання

У дисертації повною мірою досягнуто мети дослідження, розкрито визначені на початку його завдання, а у висновках синхронно подано відповіді на сформульовані у вступі засновки. Структура дисертації є логічною, послідовною та такою, що повною мірою дозволяє застосувати інноваційні підходи до досліджуваного матеріалу, який викладено згідно з

проблемно-хронологічним принципом проміжні та підсумкові висновки впливають із проведеного аналізу та належно аргументовані. Текст написаний доброю літературною мовою з дотриманням наукового стилю викладу.

11. З урахуванням зазначеного на відкритому засіданні кафедри історії ЗВО

“Український католицький університет” ухвалили:

1. Дисертація Папи Ірини Юріївни «Система уявлень про Росію, Україну та Польщу в данських тревелогах початку XVIII століття» є завершеною науковою працею, має наукову новизну, характеризується теоретичним та практичним значенням отриманих результатів.
2. У шести наукових публікаціях повністю відображені основні результати дисертації, з яких 5 (п'ять) статей опубліковано у фахових виданнях з історичних наук, визначених переліком ДАК МОН України станом на дату публікації. 1 (одна) стаття опублікована англійською мовою у польському фаховому журналі.
3. Дисертація відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року “Про затвердження вимог до оформлення дисертації” (зі змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31 травня 2019 року), постанові Кабінету Міністрів “Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії” від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами внесеними згідно з Постановою КМУ № 502 від 19 травня 2023 року «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань підготовки та атестації здобувачів наукових ступенів», рішенню Вченої ради гуманітарного факультету ЗВО “Український католицький університет” “Про затвердження обсягу кваліфікаційної роботи на здобуття ступеня доктора філософії” (протокол № 7 засідання Вченої ради Гуманітарного факультету від 5 листопада 2024 р.) може бути рекомендована до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.
4. З урахуванням наукової зрілості та професійних якостей Ірини Папи, а також за результатами обговорення і схвалення на відкритому засіданні кафедри історії з апробації результатів кваліфікаційної роботи на здобуття ступеня доктора філософії ЗВО “Український католицький університет” 16 січня 2025 року дисертаційна робота «Система уявлень про Росію, Україну та Польщу в данських тревелогах початку XVIII століття» рекомендується до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

ГОЛОСУВАЛИ:

“за” – 18;

“проти” – 0;

“утрималось” – 0.

Голова засідання
завідувачка кафедри історії
канд. іст. наук, доц.

Оксана ВІННИЧЕНКО